

Świętokrzyski próbny egzamin maturalny z języka polskiego – poziom rozszerzony

ZASADY OCENIANIA ROZWIĄZAŃ ZADAŃ

Temat 1. Określ, jaki problem podejmuje Zbigniew Bieńkowski w podanym tekście. Zajmij stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autora, odwołując się do tego tekstu oraz innych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Zbigniew Bieńkowski *Model człowieka - wzorzec świata*

Szczegółowe ustalenia dotyczące sposobu oceniania.

Problem: jaki model człowieka i wzorzec świata kreuje literatura XX wieku i jakie są przyczyny nowych tendencji ?

Interpretacja problemu: refleksja o kulturze współczesnej formułowana jest w kontekście literatury XIX wieku, która stworzyła całościowy model człowieka, z uwzględnieniem motywacji psychologicznej, biologicznej, socjologicznej.

Rozwiązanie przyjęte przez autora, czyli stanowisko i argumenty:

- według powszechnych opinii literatura współczesna udziwnia prosty, odwieczny obraz świata, komplikuje relacje międzyludzkie, nie daje wzorów i nie kształtuje ludzi,

- według autora można w niej wydzielić dwa nurty:
 - pierwszy opiera się na odwołaniach do tradycji XIX-wiecznych, do dawnych modeli człowieka i świata,
 - drugi nurt jest reakcją na rozchwianie świata, alienację, frustrację i dezintegrację osobowości człowieka, dlatego do opisu rozbitego świata stosowane są nowe formy artystycznego wyrazu, np. brak związków przyczynowo-skutkowych, przypadkowość zdarzeń;
- autor odpiesza zarzut, że to literatura komplikuje odwieczny, prosty, harmonijny świat, podkreśla, że nowe tendencje literackie są konsekwencją odkryć naukowych w dziedzinie fizyki, zwłaszcza teorii względności, które skomplikowały obraz świata.

Uczeń powinien zająć stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu i zilustrować je własnymi przykładami.

Może je wybrać spośród lektur XIX wieku (gł. *Lalka* B. Prusa, *Zbrodnia i kara* F. Dostojewskiego) jako punkt odniesienia do literatury XX wieku. Może wskazać kontynuacje klasycznych tendencji (np. *Noce i dnie* M. Dąbrowskiej) lub skupić się na literaturze będącej w różnej mierze eksperymentem literackim (zwł. *Proces* F. Kafki, *Ferdydurke* W. Gombrowicza, *Sklepy cynamonowe* B. Schulza, dramaty Witkacego), a także przywołać różne utwory poetyckie ilustrujące tendencje klasyczne i awangardowe.

Może poprzestać na literaturze 20-lecia międzywojennego lub też sięgnąć do literatury powojennej.

Temat 1. Określ, jaki problem podejmuje Czesław Miłosz w podanym tekście. Zajmij stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autora, odwołując się do tego tekstu oraz innych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Czesław Miłosz *Historia literatury polskiej do roku 1939*

Szczegółowe ustalenia dotyczące sposobu oceniania.

Problem: na czym polega specyfika polskiej literatury do roku 1939?

Interpretacja problemu: refleksja o literaturze polskiej formułowana jest w kontekście poglądów europejskich intelektualistów - zwolenników historyzmu; Miłosz rozważa, czy polska literatura może mieć wymiar uniwersalny, skoro jest mocno uwikłana w historię.

Rozwiązanie przyjęte przez autora, czyli stanowisko i argumenty:

- literatura polska jest silnie związana z historią Polski,
- konsekwencją historyzmu jest mniej rozważań o walorach artystycznych, estetycznych dzieł,
- utwory literackie zatrzymują czas, utrwalają doświadczenia i przeżycia ludzi, które stają się dostępne dla potomności,
- literatura polska pełna jest paradoksów wynikających z burzliwej historii, opisuje chwile wielkości, ale i rozpadu państwa, polską tolerancję, ale i nacjonalizm, uwikłana jest w religię i politykę,
- terminy historycznoliterackie (nazwy epok, prądów) są umowne, nie oddają złożoności zjawisk literackich; każda epoka ma swoją specyfikę, a więc nie należy się w procesie rozwoju literatury dopatrywać powtarzalności, np. przeplatania się „ducha klasycznego” z „duchem romantycznym”; autor odwołuje się do francuskiego literata przeciwnego takiemu etykietowaniu nurtów w historii kultury.

Uczeń powinien zająć stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu i zilustrować je własnymi przykładami.

Może skupić się na wątku historycznym i wykazać, jak polska literatura była silnie powiązana z historią (np. *Dziady III*, *Kordian*, *Pan Tadeusz*, *Wesele*, *Przedwiośnie*).

Może polemizować z autorem, odwołując się do twórców, którzy w mniejszym stopniu nawiązywali do sytuacji polskiego społeczeństwa i narodu, a bardziej kreowali sensy uniwersalne (zwł. *Sklepy cynamonowe* B. Schulza, *Ferdydurke* W. Gombrowicza, dramaty Witkacego, *Granica* Z. Nałkowskiej).

Może wykazać, jak w epokach „racjonalnych” pojawiały się tendencje odwrotne, odwołując się np. do nurtu sentymentalnego, twórczości Sępa-Szarzyńskiego.

Może polemizować z autorem, wykazując wyraźne tendencje „klasyczne” czy „romantyczne” poparte przykładami.

O jakość pracy decyduje poprawność rzeczowa, związek własnego stanowiska z argumentacją autora oraz logika komentarza.

Temat 2. Dokonaj interpretacji porównawczej podanych tekstów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Bruno Schulz *Wichura* i Olga Tokarczuk *Strychy, porządki*

Szczegółowe ustalenia dotyczące sposobu oceniania.

W realizacji zadania istotne jest porównywanie (najlepiej równoległe) obu tekstów.

Jeśli zdający podejmuje się interpretacji najpierw pierwszego tekstu, to interpretując drugi tekst, powinien nawiązywać w swoim porównaniu do pierwszego tekstu.

Krótkie, dwu- czy trzyzdaniowe porównanie na końcu wypracowania jest niewystarczające.

- Oba fragmenty prozy połączone są motywem przemiany materii i miejscem (strychy).
- Obiektem opisu są przedmioty personifikowane, antropomorfizowane.
- Opisanie są różne aspekty transformacji, na zasadzie kontrastu: u Schulza m. in. statyczność-dynamiczność, spokój-groza, u Tokarczuk m.in. rozwój- rozpad, nowość-starość .
- W obu tekstach na przekaz ma istotny wpływ styl i symbolika oraz konstrukcja narratora.
- W obu tekstach sytuacja jednostkowa prowadzi do refleksji ogólnej o świecie, o naturze człowieka.
- Interpretację obu utworów może pogłębić wybrany kontekst literacki, kulturowy, filozoficzny.

Temat 2. Dokonaj interpretacji porównawczej podanych tekstów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 słów.

Adam Mickiewicz *Pielgrzym* i Stanisław Baliński *O tamtej*

Szczegółowe ustalenia dotyczące sposobu oceniania.

W realizacji zadania istotne jest porównywanie (najlepiej równoległe) obu tekstów.

Jeśli zdający podejmuje się interpretacji najpierw pierwszego tekstu, to interpretując drugi tekst, powinien nawiązywać w swoim porównaniu do pierwszego tekstu.

Krótkie, dwu- czy trzyzdaniowe porównanie na końcu wypracowania jest niewystarczające.

- Oba wiersze połączone są motywem nostalgii za ojczyzną, utraconą przeszłością.
- Obiektem wspomnień mogą być kobiety i rodzinne strony, ojczyzna.
- Przedmiotem opisu są miejsca i ludzie przedstawieni na zasadzie kontrastu.
- W obu wierszach idealizowane jest *tam, wtedy*.
- W obu wierszach wyraźny jest ton osobisty i motyw pielgrzymowania, mentalnego powrotu do ojczyzny.
- W obu utworach podmiot liryczny podejmuje refleksję na temat zysków i strat w życiu.
- Interpretację obu utworów może pogłębić kontekst biograficzny (zsyłka, emigracja), historyczny, literacki.